

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.11, november 2017

Indledningen er redigeret af dr.phil. Johnny Kondrup og Kirsten Vad

Tilsyn ved dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Bispinde Fabritius”

ved Else Riisager

Indhold

- 1 Digtet
- 2 Afdøde og Grundtvig
- 3 Digtet og genren
- 4 Anvendt litteratur

1 Digtet

Grundtvigs “Bispinde Fabritius” med førstelinjen “Stille, stille! dæmpet klinge” er et dødedigt over Anne Gunilde Fabricius, der var død den 29. april 1834 knap 72 år gammel. Digtet, som den 11. maj blev offentliggjort i J.C. Lindbergs ugeskrift *Den Nordiske Kirke-Tidende*, var sandsynligvis blevet sunget ved begravelseshøjtideligheden.

2 Afdøde og Grundtvig

Anne Gunilde Fabricius, f. Heinet, der var datter af en forpagter på Langeland, var i juni 1786 blevet gift med teologen Otto Fabricius, med hvem hun fik flere sønner. I sin ungdom havde Otto Fabricius været missionær i Grønland og havde på grundlag af omfattende naturhistoriske undersøgelser udgivet en grønlandsk fauna. Senere havde han også offentliggjort oversættelser og studier i det grønlandske sprog. Fra 1789 til sin død den 20. maj 1822 var Otto Fabricius sognepræst ved Vor Frelsers kirke på Christianshavn. På grund af sine mange fortjenester blev han ved sit 50-års præstejubilæum i påsken 1818 bl.a. tildelt hæderstitel og rang af biskop. Bispinde Fabricius levede de sidste 12 år af sit liv som enke.

Teologisk tilhørte Otto Fabricius den supranaturalistiske retning og forholdt sig konservativt til tidens rationalistiske tendenser. Da nogle rationalistiske præster i hovedstaden følte sig ramt af Grundtvigs kritik af dem i sin dimisprædiken i foråret 1810, indsamlede de underskrifter på en fælles, officiel klage mod den unge teolog (se [indledningen til *Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus?*](#)). Fabricius ville dog ikke deltage. I stedet for at underskrive noterede han på klagen, at han fandt, at Grundtvig kritiserede flertallet af præsterne, og da han – underforstået – ikke hørte til dem, følte han sig ikke truffet.

Ved Otto Fabricius' død blev embedet ved Vor Frelsers Kirke ledigt, og efter en rokade blev Grundtvig ansat som kapellan fra 1. december 1822. Da Grundtvig med sin kone og lille søn skulle flytte fra Præstø til Christianshavn, tilbød bispinde Fabricius, at de kunne leje værelser hos hende tæt ved kirken. I mindst et år havde Grundtvig og hans familie således bispinden som nærmeste nabo (*Breve 1924-1926*, bind 2, s. 54 og 62). Også efter at Grundtvig tog sin afsked fra embedet den 26. maj 1826, boede han og hans familie i bydelen og kan have opretholdt kontakten.

3 Digtet og genren

Grundtvigs digt var en åndelig sang eller salme, der efter alt at dømme var skrevet med henblik på at blive sunget ved begravelsen. Det var ikke fremmed for Grundtvig at bidrage til at markere et dødsfald med en personligt skrevet sang, se f.eks. [I Anledning af Frue Aagaards Jordefaerd](#).

“Stille, stille! dæmpet klinge” er henvendt til de efterladte. Ligesom i dødedigte i almindelighed giver det kollektive ‘vi’ her de efterladtes sorg en stemme. Samtidig opstiller digtet en forståelsesramme, hvori dødsfaldet og døden som sådan kan fortolkes (Auken 1998, s. 25). I strofe 3 tegnes der eksempelvis et billede af livet i de himmelske boliger, hvor venner mødes og taler sandt og kærligt sammen. Billedet er en allusion til de eskatologiske tilstande i det ny Jerusalem (Åb 21-22), hvor bl.a. byens huse er af det pure guld (Åb 21,18). Billedet udmales samtidig i vendinger, der ligner de lykkelige tider efter Ragnarok i den nordiske mytologi. Vølven i “Vølvens Spådom” beskriver dem således:

Sal ser hun knejse
lys som Solen,
gyldent tækket
i Gimle staa;
der skal skyldfri
Skarer mødes,
og i Lys leve
Lykkedage (Larsen 1943-1946, bind 1, s. 73).

Sammenblandingen af disse bibelske og mytologiske billeder genkendes fra sidste strofe af “Den signede Dag med Fryd vi seer”, som Grundtvig digtede i 1826.

I forhold den store gruppe af minde- og dødedigte i samtiden adskiller sangen til

bispinde Fabricius' begravelse sig især fra andre forfatteres digte, men også fra en del af Grundtvigs. "Stille, stille! dæmpet klinge" berører kun i meget begrænset omfang den afdødes personlighed og liv (om Grundtvigs portrætter i dødedigte, se Auken 1998, s. 133 f.; Lundgreen-Nielsen 1980, s. 23-60, og 1981, s. 76-79). I stedet antydes som mere almene træk ved den afdøde, at hun var en gudfrygtig kristen og i stilhed hjalp sine medmennesker.

4 Anvendt litteratur

- Auken, Sune (1998) *Eftermæle. En studie i den danske dødedigtning fra Anders Arrebo til Søren Ulrik Thomsen*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1826) "Den signede Dag med Fryd vi seer" i *Danske Høitids-Psalmer til Tusindaars-Festen*, s. 3-7. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1924-1926) *Breve fra og til N.F.S. Grundtvig*, udg. Georg Christensen & Stener Grundtvig, bind 1-2, bind 2: (1821-1872). København.
- Larsen, Martin overs. (1943-1946) *Den ældre Edda og Eddica minora*. København.
- Lindberg, J.C. udg. (1834) *Den Nordiske Kirke-Tidende, et Uge-Skrift for Kirken og Skolen*, nr. 19, Sjette Søndag efter Paaske. København.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980-1981) "Rød og hvid i Billedsalen". Grundtvigs døds- og mindedigte", I og II, i *Grundtvig-Studier* 1980, s. 23-60, og 1981, s. 47-83. København.